

PARTNERRELATIES ONDERSTEUNEN IS OOK EEN ZAAK VAN DE OVERHEID

Kathleen EMMERY¹

In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019 lezen we "We doorbreken het taboe rond relationele conflicten, zorgen voor voldoende aanbod relatieondersteuning en zetten in op een betere bekendheid." De Vlaamse Regering wil via het algemeen welzijnswerk onder andere prioritair inzetten op personen met relationele moeilijkheden.

Daarmee komt de nieuwe regering tegemoet aan de voorstellen die voortvloeien uit een rondetafelgesprek over relatieondersteuning, georganiseerd door het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen. De regering stapt op deze manier ook mee in een internationale tendens.

De aanzet

Op de conferentie 'Gezinsbeleid in Vlaanderen. De inzet vandaag. De uitdagingen morgen' (15 mei 2012) werd de vraag gesteld of de overheid

een meer actieve en sturende rol kan spelen in het ondersteunen van partnerrelaties. Na deze conferentie wilde minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Vandeuren ook van de ondersteuning van partnerrelaties, voordat koppels uit elkaar gaan, een expliciet beleidsthema maken.

Het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (HIG) kreeg de opdracht een consultatieronde over relatieondersteuning te organiseren. Op basis van een overzicht van vormingen, programma's en hulpverlening in Vlaanderen die de partnerrelatie moeten ondersteunen, en een schriftelijke bevraging die door 67 relevante organisaties werd beantwoord, heeft het HIG op 21 mei 2013 een vijftigtal stakeholders uit het sociaal-cultureel werk, het vrijwilligerswerk, de hulpverlening en het beleid samengebracht voor een rondetafelgesprek. Deze rondetafel leidde tot een aantal pistes om de drempel naar ondersteuning van partnerrelaties te verlagen².

-
- 1 De auteur is verbonden aan het Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen en Odisee (nieuwe naam voor HUB-KAHO Brussel). Contact: Kathleen.Emmery@hubkaho.be.
 - 2 Zie: EMMERY, K. (2013). *Studie relatieondersteunend aanbod in Vlaanderen*. Rapport met de steun van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Brussel: Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen. Het volledige rapport over het relatieondersteunend aanbod in Vlaanderen kunt u downloaden via onze website: <http://www.hig.be/nl/nieuws/relatieondersteuning-vlaanderen-wat-en-hoe>

Waarom zou de overheid partnerrelaties ondersteunen?

We starten eerst met enkele elementen die een motivatie kunnen zijn om werk te maken van relatieondersteuning. Mensen vinden het belangrijk om goede relaties te hebben. Relatietherapeute Rika Ponnet stelt dat mensen verlangen naar verbondenheid, hechting en een stabiele relatie (Ponnet, 2012). Zesentwintig jaar na zijn bestseller blijft Alfons Van Steenwegen benadrukken dat liefde een werkwoord is en duurzame relaties diepgang geven die men nergens anders vindt. Meer dan 70% van de jongeren ziet huwen nog steeds als een ideaal, meestal na een periode van samenwonen (Corijn, Sodermans & Vanassche, 2011).

Onderzoek toont aan dat mannen en vrouwen gelukkiger zijn in een goede partnerrelatie (Symoens & Bracke, 2012; Elchardus & Smits, 2005). Kinderen vinden in een positief gezinsklimaat een sterke basis voor hun welbevinden en ontwikkeling (Van Peer, Bastait & Mortelmans, 2012; Spruijt, 2009). Sociologisch onderzoek toont dat de waardering van het huwelijk en het geluk en de tevredenheid met het gezinsleven in een land positief samenhangt. Onderzoekers concluderen daarmee dat het geloof in de duurzaamheid van relaties essentieel is voor het welzijn van individuen (Vanassche, Swicegood & Matthijs, 2007).

“**Het geloof in de duurzaamheid van relaties is essentieel voor het welzijn van individuen.**”

Ook de ondersteuning van ouders en kinderen in een echtscheidingsproces kreeg de laatste jaren meer beleidsaandacht. Kijken we bijvoorbeeld naar de oprichting van de website tweehuizen.be om ouders en kinderen te informeren. Uiteraard is de inzet op een goede begeleiding

en nazorg bij een echtscheiding zeer waardevol om de negatieve gevolgen van echtscheiding te beperken. Conflicten tussen ouders is een risicofactor voor de ontwikkeling van kinderen. Onderzoek toont echter aan dat deze vaststelling zowel voor intacte als voor gescheiden gezinnen geldt. Conflicten tussen ouders heeft een negatieve invloed op de ouder-kindrelatie (Krishnakumar & Buehler, 2000), op de mentale gezondheid van kinderen en jongeren (Wille, Bettge & Ravens-Sieberer, 2008) en op internaliserend en externaliserend probleemgedrag (Buehler e.a., 1997). Problemen in de partnerrelatie hangen samen met permissief en inconsequent opvoedingsgedrag, minder draagkracht en meer stress in de opvoeding. Partnerrelatieproblemen lijken bij 2 tot 5% van de ouders van kinderen tot 12 jaar duidelijk naar voor te komen, terwijl 12 tot 23% soms problemen aangeeft (Van Leeuwen, Rousseau e.a., 2011; Rousseau, Van Leeuwen e.a., 2012).

Erg conflictueuze relaties hebben negatieve gevolgen voor de kinderen. Wanneer kinderen echter hun ouders op een constructieve manier conflicten zien oplossen, draagt dit bij aan een veilige hechtingsstijl en relatievaardigheden wanneer ze later zelf een partnerrelatie hebben (Ponnet, 2012). Alfons Van Steenwegen vindt dat partners die kinderen hebben ernstige redenen moeten hebben om te scheiden: als ze een scheiding overwegen, zouden ze eerst in therapie moeten gaan (Vranckx, 2014). Professionelen die met gezinnen werken, merken op dat praten over relatieproblemen nog steeds een taboe is en koppels de mogelijkheden om aan hun relatie te werken vaak niet volledig hebben benut voordat ze beslissen uit elkaar te gaan. Partners hebben soms geen realistisch beeld over duurzame relaties (Wiewauters & Van Eyken, 2014).

Wordt er te gemakkelijk uit de echt gescheiden? 72% van de Vlaamse bevolking antwoordt in

een studie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (Corijn, 2013) bevestigend op deze vraag. 36% van de adolescenten vindt zelfs dat ouders koste wat het kost hun huwelijk in stand moeten houden als er jonge kinderen zijn.

Dergelijke signalen zouden erop kunnen wijzen dat het maatschappelijk draagvlak groeit om relatieondersteuning meer onder de aandacht te brengen. Hetzelfde draagvlak vonden we bij een bevraging van organisaties uit het werkveld.

Een verkenning naar het relatieondersteunend aanbod in Vlaanderen en Brussel

We startten onze verkenning met een zoektocht op het internet naar aanbieders van relatieondersteuning in Vlaanderen en (het Nederlandstalig aanbod in) Brussel. We beperkten deze zoektocht tot het aanbod aan partners die vragen hebben over hun relatie, die hulp wensen of willen investeren in hun partnerrelatie om die relatie te verbeteren of in stand te houden. Op basis van de gevonden informatie, maakten we een selectie van te bevragen organisaties. We stuurden een vragenlijst naar 116 hulpverleners, 23 beroeps- en overkoepelende organisaties in de hulpverlening, 54 organisaties uit het socio-cultureel werk, 37 koepelorganisaties in de vormingssector, 5 ziekenfondsen, 42 voorzieningen uit de integrale jeugdhulp, 4 CLB-koepels, 32 relatietherapeuten en psychologen, 14 LOGO's en de 5 provinciale afdelingen van Kind & Gezin.

In totaal reageerden 81 organisaties op de vragenlijst. Daarvan gaven 14 organisaties aan geen aanbod te hebben dat aan onze criteria beantwoordt of vroegen ze om informatie via de koepelorganisatie op te vragen. In wat volgt, geven we een korte samenvatting van de resultaten van de screening op het internet en de resultaten van de bevraging in het werkveld.

Campagnes in Vlaanderen die informeren over partnerrelaties zijn eerder beperkt. We vonden campagnes die de mentale gezondheid van de bevolking willen bevorderen en die binnen dat kader het investeren in relaties benadrukken ('Pluk-je-geluk' van de Christelijke Mutualiteiten) of die positieve relatietips meegeven met als doel partnergeweld te voorkomen ('Houden van: hoe doe jij dat' van Viva-Svv en Zij-kant).

Via het **internet** vindt men wel wat artikels over relatiemoelijkheden, meestal aangeboden door commerciële organisaties of privé-therapeuten. Een ander voorbeeld is de organisatie Gezinspastoraal, die via de website werkmateriaal aanbiedt om rond relaties te werken. Ook Sensoa informeert via seksualiteit.be over een aantal aspecten van partnerrelaties.

Een aantal bevrageerde organisaties geven aan dat **artikels** die in hun ledenblad of **publicaties** verschijnen, deel uitmaken van hun relatieondersteunend aanbod. Tijdens de rondetafelgesprekken kwam naar voor dat we het belang van **boeken** die het thema behandelen, niet mogen onderschatten. Sommige bibliotheken organiseren lezingen van auteurs die een boek over partnerrelaties hebben geschreven.

We vonden 26 organisaties uit het gesubsidieerd sociaal-cultureel werk en 12 private of vrijwilligersinitiatieven die **vormingen, cursussen of vaardigheidstrainingen** aanbieden. Bij 5 initiatieven ging het om een eenmalig aanbod, eerder dan om een terugkerend thema in de activiteiten. 6 organisaties focussen zich op relaties van of met personen met een beperking of een (psychische) ziekte, 3 organisaties nemen gemengde relaties of huwelijksmigratie als in-steek en 2 organisaties gaan in op relaties en seksualiteit bij jongeren. 4 organisaties hebben een christelijke achtergrond.

De vormingsinitiatieven werken aan het vergroten van inzicht, bijvoorbeeld het inzicht in zichzelf en het eigen aandeel in de relatie, in de verschillen tussen partners, in communicatie- en gedragspatronen, in de uitdagingen van moderne relaties, ideaalbeelden, het verloop van een duurzame samenleefrelatie, in factoren die mensen samen houden. Er zijn ook vormingen die werken aan relatievaardigheden: het gaat daarbij meestal over communicatie, conflicten oplossen en het omgaan met verschillen. Een aantal vormingen focussen op relatieverdieping: relaties oprechter en waardevoller maken, werken aan intimiteit en verbondenheid of aan duurzame liefde.

De vormingen variëren in de werkwijze en intensiteit: men werkt met lezingen, films of getuigenissen van koppels, vaardigheden oefenen, ervaringen uitwisselen, in gesprek gaan met de eigen partner of met andere deelnemers. Een aantal cursussen vereisen dat beide partners aanwezig zijn. Na een theoretische of meer praktische uiteenzetting, wordt het koppel aan het werk gezet om zelf te oefenen. Sommige cursussen worden aangeboden met een verblijf. In onze vragenlijst stelden we ook de vraag naar het bereik. De initiatieven die op het meeste belangstelling kunnen rekenen, zijn de cursussen van Persoonlijkheid en Relaties en de christelijk geïnspireerde weekends of midweek van Encounter Vlaanderen.

In het gesubsidieerd hulpverleningsaanbod zijn het in de eerste plaats de **Centra voor Algemeen Welzijnswerk** die met relatiemoeilijkheden in contact komen. De onthaalwerking van de CAW's kreeg in 2011 meer dan 47.000 vragen over relationele problemen en de partnerrelatie. Voor meer dan 25.000 van deze vragen werd een begeleiding opgestart. Alle negen CAW's die gereageerd hebben op onze vragenlijst, komen er zeer frequent mee in aanraking. De hulpverleners hebben een voorkeur voor be-

geleiding of therapie met beide partners. Lukt dat niet, dan proberen ze de afwezige partner in het gesprek aanwezig te maken. De partnerrelatie komt ook aan bod in gezinsbegeleiding of in groeps gesprekken. Concreet werkt men aan de verstandhouding en communicatie tussen partners, het herstel of het constructief afbreken van de partnerrelatie, inzicht verwerven in relatiepatronen, ondersteuning bij gebeurtenissen die de partnerrelatie verstoren, het bespreekbaar maken van en begeleiding bij de seksuele relatie, een evenwicht vinden tussen de partnerrelatie en de sociale omgeving of maatschappelijke rollen.

Relatieondersteuning blijkt echter een zaak van verschillende sectoren te zijn. **Huisartsen** hebben we zelf niet bevroegd, maar volgens een masterproef (Duijndam, 2012) melden 76 mannen en 176 vrouwen per 1000 patiëntencontacten relatieproblemen aan de huisarts. Het gaat daarbij vaak om 'uit elkaar gegroeid zijn', 'moeilijkheden bij een nieuwe levensfase' of 'vreemdgaan'. Meestal maken de huisartsen een langere afspraak van 30 tot 45 minuten om dieper op de problemen in te gaan. Zijn de problemen te complex, dan verwijzen ze door naar meer gespecialiseerde hulpverlening.

We kregen van 5 regioteams van **Kind & Gezin** een reactie op onze vragen. Uit deze antwoorden kunnen we concluderen dat vragen over de partnerrelatie zelden spontaan door de ouders worden gesteld. Regioverpleegkundigen polsen zelf naar de gezinscontext en via die weg komen moeilijkheden in de partnerrelatie frequent naar voor. Het gaat om het ervaren van onvoldoende betrokkenheid en steun, een verschillende opvoedingsstijl, tijdsdruk en vermoeidheid, het vinden van een nieuw evenwicht met het ouderschap.

In onze bevraging hebben we een antwoord van 5 **Centra voor Geestelijke Gezondheids-**

zorg ontvangen. Vier van de vijf centra bieden relatiebegeleiding en –therapie enkel aan in de context van de begeleiding van personen met psychische problemen. Een ander centrum heeft een specifiek aanbod koppeltherapie, enkel voor personen met een lage sociaal-economische status.

De jeugdhulp komt frequent in contact met conflicten tussen partners. **Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning** (drie respondenten) verwijzen door naar CAW's, CGG's en relatietherapeuten wanneer de relatieproblemen breder gaan dan opvoedingsproblemen. Ze ervaren echter dat de stap naar relatiehulp nog moeilijker is dan naar opvoedingshulp. Eén **Centrum voor Integrale Gezinszorg** wordt bij alle begeleidingen met relatiemoelijkheden geconfronteerd, in een ander centrum is dat bij 4 op 5 residentiële begeleidingen en de helft van de mobiele begeleidingen. De hulpverleners hanteren verschillende methodieken om hiermee om te gaan: het oefenen van communicatievaardigheden, relatie- of opvoedingsspel, duplo, koppelgesprekken, agressiebeheersing of video-hometraining. Vier voorzieningen binnen de **bijzondere jeugdbijstand** merken vooral problemen in de communicatie tussen partners en verschillen in de opvoeding tussen beide partners. Sommige voorzieningen werken met de module 'partnersteun' van het Triple P-programma. De module bestaat uit drie sessies en behandelt 'communicatievaardigheden', 'problemen oplossen' en 'relatiegeluk'.

Ook Tele-Onthaal (38% van de gesprekken gaan over relatiezorgen en daarmee is dit het belangrijkste gespreksthema), het pastoraal werk en de Huizen van de Mens hebben een aanbod bij partner- en relatieproblemen.

Naast het gesubsidieerd aanbod, zijn er tal van **zelfstandige therapeuten** werkzaam op het terrein van relatieproblemen. We kregen

vier reacties van relatietherapeuten op onze vragenlijst. Ze krijgen te maken met uiteenlopende hulpvragen: relatiecrisis of –spanning, al of niet scheiden, een derde in de relatie, uit elkaar gegroeid zijn, destructieve (communicatie) patronen, verwachtingen van beide partners, relatiedynamiek, gezinsgeschiedenis, opvoeding, seksuele problemen, relaties met familie of nieuw samengestelde gezinnen. Twee van de vier praktijken geven aan met groepen te willen werken, gericht naar partners die willen reflecteren over hun partnerrelatie. De therapeuten bereiken enkel personen die de privétherapie kunnen betalen. Psychologen en therapeuten rekenen doorgaans een bedrag van 30 tot 100 euro per sessie aan, sommigen houden rekening met het inkomen van de cliënt.

Knelpunten

Uit het voorgaande onthouden we dat er in Vlaanderen en Brussel wel degelijk een (gesubsidieerd) aanbod bestaat op het vlak van ondersteuning van partnerrelaties. De overheid doet dus al aan partnerrelatieondersteuning. Toch is dit niet voldoende. Respondenten uit de bevraging en deelnemers aan de rondetafelgesprekken schuiven belangrijke knelpunten naar voor.

De boodschap dat inzet en bewuste keuzes belangrijk zijn in een partnerrelatie, weerklinkt te weinig in de **media**. De media moeten een correcter beeld ophangen van het gezin en aandacht besteden aan de transitie van partner naar ouder.

Sommige organisaties in het **sociaal-cultureel werk** melden een beperkte interesse of opkomst voor initiatieven rond de partnerrelatie. Het blijft een gevoelig onderwerp, het openlijk bespreken van relatieproblemen wordt als een drempel ervaren. Mannen en mensen met een lagere sociaal-economische status worden

moeilijker bereikt. Het is een uitdaging om het aanbod te richten naar de noden van heden-daagse jonge koppels.

Wat betreft de inhoud van het aanbod, zijn **CAW's** vragende partij voor een grotere klemtoon op een preventief (groeps-)aanbod. Ze denken daarbij aan lezingen, infoavonden, gespreksgroepen, vormingen over relatievaardigheden of een aanbod voor koppels. Omwille van personeelstekort kan dit aanbod veelal niet georganiseerd worden.

De bekendmaking van het aanbod wordt door vormingswerkers en hulpverleners als pijnpunt ervaren. Wanneer men via het brede **internet** op zoek gaat naar hulp bij relatiemoeilijkheden, is het moeilijk om goede informatie terug te vinden. Informatie is gespreid en bij een zoekopdracht komt men niet op webpagina's van (gesubsidieerde) hulpverlening terecht.

Hulpverleners merken dat problemen te lang aanslepen voor men de stap naar hulpverlening zet. Men zoekt pas hulp wanneer het conflict zich in een vergevorderd stadium bevindt of men zoekt helemaal geen hulp en gaat onmiddellijk over tot een **scheiding**. Deels is dat te wijten aan een tekort aan informatie. Een aanbod dat beter wordt bekendgemaakt kan aan dit knelpunt verhelpen.

“**Personen die het financieel beter hebben, worden vaak doorverwezen naar de (dure) privé-hulpverlening. Middenklassegezinnen dreigen hierdoor uit de boot te vallen.**”

In het werkveld klinkt ook een vraag naar **betaalbaarheid**. Het aanbod van de CAW's is bijna gratis. Waar het vroegere Gezins- en Relationeel Werk nog met relatief 'eenvoudige' re-

latieproblemen te maken had, krijgen CAW's nu vooral met kwetsbare gezinnen met problemen op verschillende domeinen te maken. Omwille van wachtlijsten zijn relatieproblemen op zich soms een onvoldoende reden om toegang te krijgen tot een hulpverlener. Personen die het financieel beter hebben, worden vaak doorverwezen naar de (dure) privé-hulpverlening. Middenklassegezinnen dreigen hierdoor uit de boot te vallen.

Voorstellen voor beleid, praktijk en onderzoek

De deelnemers aan de rondetafel formuleren de noodzaak om een **algemene campagne** te voeren die het maatschappelijke belang van duurzame relaties duidelijk maakt. Een brede campagne kan het taboe om relatieproblemen te bespreken, doorbreken. “**Investeren in relaties is de moeite waard**”, dat zien de deelnemers als voornaamste boodschap. Zoals de Fit in je hoofd-campagne 10 stappen hanteert om de geestelijke gezondheid te verbeteren, kunnen ook partnerrelaties op een positieve manier worden benaderd. Dat kan met een videoboodschap met getuigenissen over partnerrelaties, een poster met een boodschap over investeren in je partnerrelatie of flyers met relatietips. Voorwaarde is dat een campagne concreet is, wordt herhaald en op maat is van verschillende doelgroepen.

De mediacampagne kan de weg wijzen naar een **website** die het diverse aanbod beter toegankelijk maakt en de drempel verlaagt. Niet alleen door de weg te wijzen, maar ook door een eerste aanzet te geven over wat een goede relatie kan betekenen en hoe je er werk kan van maken.

Verder zou minister Vandeurzen met de ministers bevoegd voor cultuur en voor sociaal-cul-

tureel werk kunnen overleggen om de ondersteuning van de partnerrelatie als een **prioritair thema voor vormingswerk** naar voor te schuiven. Vormingsprogramma's kunnen zich richten tot koppels in verschillende fases van een relatie, nog voordat er sprake is van relatieproblemen. Hiervoor kan samengewerkt worden met de CAW's of met de Huizen van het Kind. Vele vormingsorganisaties kunnen rekenen op medewerking van vrijwilligers, die waardevolle inzet leveren. Zowel samenwerking als vrijwilligerswerk kunnen meer door de overheid worden ondersteund.

De deelnemers aan de rondetafel pleitten ervoor om meer **bruggen te slaan** tussen de wereld van welzijn en cultuur. Een aantal bibliotheken maakt bijvoorbeeld al expliciet ruimte voor boeken over partnerrelaties en lezingen van auteurs. Ook de ministers van Jeugd, Onderwijs en Media dienen betrokken te worden: vorming over gezin en relaties in jeugdwerk en onderwijs is van belang, alsook een correcter beeld van gezin en relaties in de media.

Sensibiliseren en de weg wijzen vraagt ook een voldoende en betaalbaar aanbod voor verdere **relatiebegeleiding**. De deelnemers aan de rondetafel zijn geen vragende partij voor een volledig gratis aanbod: 'gratis' wordt in de perceptie van cliënten vaak gelijkgesteld met 'lage kwaliteit'. Daarnaast heeft een bijdrage betalen op zich al een therapeutische werking en draagt het bij aan de motivatie voor therapietrouw. Er wordt een gradueel systeem voorgesteld, waarbij cliënten bijdragen volgens hun financiële draagkracht. Tussenkost in private relatietherapie moet voldoende zijn opdat ook deze beter toegankelijk wordt.

In de rondetafelgesprekken kwamen suggesties voor verder onderzoek naar voor: in het bijzonder naar de behoeften aan ondersteuning van partners zelf.

Inzet op relatieondersteuning: een internationale tendens

In een aantal andere landen is de investering van het beleid in ondersteuning van partnerrelaties niet nieuw.

Australië kent een lange traditie op dit vlak. Sinds het midden van de jaren '60 financiert de overheid programma's die mannen en vrouwen moeten ondersteunen om positieve en stabiele (gezins-)relaties aan te gaan. Ongeveer een derde van de koppels die gaan trouwen volgen deze programma's (Halford & Simons, 2005). De Family & Relationship Services bieden er zelfhulpprogramma's, cursussen en groepsbijeenkomsten en relatie- of individuele begeleiding aan.

Ook in de **Verenigde Staten** is het aantal personen die een relatieondersteunend programma volgen voor ze gaan trouwen aanzienlijk. Tussen de jaren '50 en de jaren '90 is dat percentage gestegen van 12 tot 44%. Relatieondersteuning vindt er vaak plaats in een religieuze setting (Stanley, Amato, Johnson & Markman, 2006). Het aantal programma's en de beschikbaarheid ervan is de laatste decennia in de VS sterk toegenomen (Markman & Rhoades, 2012).

Een programma dat er in het midden van de jaren '70 werd ontwikkeld en veel navolging kreeg in het buitenland, is het Prevention and Relationship Enhancement Program (PREP). Binnen het programma werken de koppels onder andere aan hun communicatiestijl, het omgaan met elkaar als een team en het veranderen van onrealistische gedachten over het huwelijk. Het wordt als 'bewezen effectief' beschouwd. Koppels zijn na het programma meer tevreden over hun relatie, ze vinden dat hun relatie verbeterd is en er is een betere communicatie en positievere interactie (Anthonijsz e.a., 2010).

Het laatste decennium is er in de Verenigde Staten sprake van een toegenomen beleidsaandacht voor relatieondersteuning. Vanaf 2000 werd het 'Healthy marriage initiative' opgezet, met onder andere als doel om relatietevredenheid, relatievaardigheden en duurzaamheid te bevorderen. Onder andere sensibiliseringscampagnes, vorming in scholen en programma's over relatievaardigheden voor koppels kunnen er rekenen op overheidssubsidies (Coffin, 2009). Meer dan 200 aanbieders werden geselecteerd om initiatieven op lokaal niveau op te zetten met een ondersteuning van 150 miljoen dollar per jaar (Lopoo & Raissian, 2014). Studies naar deelprogramma's voor ouders met een laag inkomen (Hsueh e.a., 2012) en samenwonende koppels die een kind verwachten of pas een kind hebben gekregen (Wood e.a., 2012) geven echter beperkte of geen significante effecten aan. Het debat over effectiviteit is er volop aan de gang (Johnson, 2014).

Ongetwijfeld is de context in de Verenigde Staten verschillend van die in Europa. De voorbije decennia vindt relatieondersteuning er traditioneel eerder in een religieuze setting plaats en/of in het kader van verloofden cursussen. 'Samenwoners' en 'nieuw samengestelde gezinnen' ziet men in de Verenigde Staten als nieuwe doelgroepen (Markman & Rhoades, 2012).

Een uitdaging in Europa is om relatieondersteuning een hedendaagse invulling te geven, die overeenkomt met de realiteit van relaties vandaag. Een voorbeeld daarvan vinden we in **Noorwegen**. Het Noorse ministerie voor kinderen en gezin maakt vanaf 1994 subsidies vrij voor organisaties die vormingen opzetten om partnerrelaties te ondersteunen. Een belangrijke motivatie voor deze ondersteuning is de zorg voor het welzijn van kinderen. Men hoopt ook dat het aanleren van communicatie- en conflictoplossende vaardigheden voordelen oplevert in

de toekomst, ongeacht de richting die de relatie uitgaat.

“**Een uitdaging in Europa is om relatieondersteuning een hedendaagse invulling te geven, die overeenkomt met de realiteit van relaties vandaag.**”

Met deze middelen werd onder andere een Noorse versie van het PREP-programma opgezet. Daartoe waren enkele aanpassingen nodig aan de Noorse context. Men wil vooral koppels bereiken die starten met het uitbouwen van een stabiele relatie. Daartoe moest men het programma meer richten op 'samenwoners' dan op 'verloofden' en diende de terminologie te worden aangepast. In de Noorse 'PREP' heeft men ook het concept gendergelijkheid in de cursussen ingebracht en focust men meer op 'liefde' dan op mogelijke problemen. Eind 2007 hebben meer dan 9.000 koppels het relatieprogramma gevolgd. Samen met de toegenomen beleidsaandacht, nam ook de media-aandacht voor relaties toe (Hansen Helskog, 2009).

Ook in andere West-Europese landen weerklinkt de vraag aan de overheid om relatieondersteuning als beleidsthema op te nemen. Zo bracht de conferentie 'What works in relationship education' in 2008 een internationaal gezelschap van academici en professionals samen in de House of Commons. Een publicatie brengt de kennis over het thema en toekomstperspectieven samen (Benson & Callan, 2009).

De **Britse** organisatie Relate hield in maart 2012 een beleidsseminarie 'stabiele relaties voor een stabiele samenleving' (Relate, 2012). Het evenement bracht academici, beleidsmakers, journalisten, politici en hulpverleners samen over uitdagingen van relaties in de 21e eeuw en

resulteerde in een aantal beleidsvoorstellen. Zo vindt men dat relatieondersteuning moet aangeboden worden voor het spaak loopt. Het is van belang dat diensten die vorming, vaardigheidstrainingen en advies geven, gemakkelijk toegankelijk zijn. Hulp mag niet stigmatiserend zijn en de diensten moeten op een positieve manier worden gepromoot. Men vindt dat professionals in verschillende sectoren (zoals gezondheidszorg, bevolkingsdiensten, opvoedingsondersteuning, scholen, bedrijven en Children's Centres) bewust gemaakt moeten worden van het belang van kwaliteitsvolle relaties. Vermeldenswaardig is dat deze organisatie een online aanbod heeft ontwikkeld. Links naar andere websites, artikels, verwijzing naar boeken, videofragmenten en online cursussen moeten partners in staat stellen om een beter begrip te krijgen van hun relatie, en om conflicten te beheersen en hun omgang met elkaar te veranderen.

Op vraag van het ministerie voor Jeugd en Gezin organiseerde het **Nederlands** Jeugd Instituut (Anthonijsz e.a., 2010) in oktober 2009 een expertmeeting over het Nederlands relatieondersteunend aanbod. De experts suggereren om positieve bewoordingen te gebruiken om een aanbod te promoten. Het aanbod sluit best aan bij vindplaatsen, zoals de huisarts, de school, de kinderopvang, het werk,... Eerstelijnsprofessionals kunnen hierover bijscholing gebruiken. Ook via internet moet het mogelijk zijn om hulp te zoeken of vragen te stellen. Er is nog een taboe: een campagne kan communicatieproblemen in een relatie normaliseren.

In **Duitsland** werd in 2012 op vraag van de Bondskanselier een 'Dialog über Deutschlands Zukunft' gehouden, een samenkomst van experts uit wetenschap en praktijk, om thema's die relevant zijn voor de toekomst te bespreken. Enkele van de voorstellen omvatten de preventie van partnerrelatieproblemen door breed gevoerde campagnes en het verspreiden van wetenschappelijk gefundeerde informatie via kanalen zoals televisieseries, internet, zelfhulpboeken, DVD's of brochures (Job e.a., 2014).

Tot slot

Tot voor kort was het beleid van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin bijna uitsluitend gericht op het ouderschap. Nieuwe maatregelen rond partnerrelaties waren vooral gericht naar situaties waar zich problemen voordoen, zoals intrafamiliaal geweld of echtscheiding. In de komende beleidsperiode wordt meer aandacht beloofd voor relatieondersteuning.

In dit artikel toonden we aan dat het draagvlak hiervoor alleszins lijkt te groeien, zowel in Vlaanderen als in andere Europese landen. We beargumenteerden dat er reeds een aanbod aanwezig is, maar dat er ook een aantal knelpunten zijn. Eén van de grootste uitdagingen zal zijn om relatieondersteuning een hedendaagse invulling te geven.

De uitgebreide bibliografelijst bij dit artikel is te vinden op onze website (www.vlaamswelzijnsverbond.be) als bijlage bij het inhoudsoverzicht van dit nummer van het tijdschrift of op te vragen bij de auteur.